

ΑΙΤΗΜΑΤΑ ΔΙΚΑΙΗΣ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗΣ¹

I. Εισαγωγή

1. Η επιδίκαση δίκαιης ικανοποίησης δεν απορρέει αυτομάτως από τη διαπίστωση από πλευράς του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ότι υπήρξε παραβίαση δικαιώματος εγγυώμενου από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ή τα Πρωτόκολλά της. Αυτό γίνεται σαφές από τη διατύπωση του Άρθρου 41, που ορίζει ότι το Δικαστήριο επιδικάζει δίκαιη ικανοποίηση μόνο εφόσον το εθνικό δίκαιο δεν επιτρέπει την πλήρη αποκατάσταση των συνεπειών μιας παραβίασης, και σε αυτή την περίπτωση μόνο εάν είναι αναγκαίο («if necessary» στο αγγλικό κείμενο, «s'il y a lieu» στο γαλλικό).

2. Η αποζημίωση που επιδικάζεται πρέπει να είναι «δίκαιη» («just» στο αγγλικό κείμενο, «équitable» στο γαλλικό) δεδομένων των συνθηκών. Το Δικαστήριο συνεπώς οφείλει να λάβει υπόψη του τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε υπόθεσης. Ενδεχομένως να αποφανθεί ότι η διαπίστωση παραβίασης της Σύμβασης αποτελεί αφ' εαυτής επαρκή δίκαιη ικανοποίηση για τις καταγγελλόμενες βλάβες, και δεν είναι αναγκαία η χρηματική αποζημίωση. Μπορεί επίσης να εντοπίσει λόγους ευθυδικίας για να επιδικάσει ποσό χαμηλότερο από την αξία της πραγματικής ζημίας που προκλήθηκε ή από τα πραγματοποιηθέντα κόσθη και δαπάνες, ή και να μην επιδικάσει καμία αποζημίωση. Αυτό μπορεί να συμβεί, για παράδειγμα, εάν η καταγγελλόμενη κατάσταση, το ποσό της ζημίας ή το ύψος των εξόδων καταλογίζονται στην υπαιτιότητα του ίδιου του προσφεύγοντος. Για να ορίσει το ποσό που θα επιδικάσει, το Δικαστήριο μπορεί επίσης να λάβει υπόψη του αντίστοιχα τη θέση του προσφεύγοντος, ως ζημιωθέντος από μια παραβίαση, και του Συμβαλλόμενου Μέρους, ως υπευθύνου για το δημόσιο συμφέρον. Τέλος, το Δικαστήριο λαμβάνει συνήθως υπόψη του την εθνική οικονομική κατάσταση.

3. Όταν επιδικάζει αποζημίωση βάσει του Άρθρου 41 της Σύμβασης, το Δικαστήριο δύναται να αποφασίσει ότι θα βασιστεί στους εσωτερικούς κανονισμούς. Ωστόσο αυτοί δεν είναι ποτέ δεσμευτικοί.

4. Προσφεύγοντες που επιθυμούν να υποβάλουν αίτημα δίκαιης ικανοποίησης οφείλουν να σεβαστούν τις προϋποθέσεις αρμόζουσας μορφής και περιεχομένου που ορίζει η Σύμβαση και ο Κανονισμός του Δικαστηρίου.

II. Υποβολή αιτημάτων δίκαιης ικανοποίησης: προϋποθέσεις μορφής

5. Το Άρθρο 60 του Κανονισμού ορίζει τις προθεσμίες και τις προϋποθέσεις μορφής που οφείλει να σεβαστεί ο αιτών δίκαιη ικανοποίηση. Στα σχετικά εδάφια αναφέρονται τα εξής:

1. Προσφεύγων που επιθυμεί να του επιδικάσει το Δικαστήριο δίκαιη ικανοποίηση βάσει του Άρθρου 41 της Σύμβασης σε περίπτωση διαπίστωσης παραβίασης δικαιωμάτων του που απορρέουν από αυτήν, οφείλει να καταθέσει ειδική αίτηση για αυτό τον λόγο.

2. Εκτός εάν αποφασίσει διαφορετικά ο Πρόεδρος της Επιτροπής, ο προσφεύγων οφείλει να υποβάλει τους ισχυρισμούς του, αριθμημένους και ταξινομημένους σε ενότητες και συνοδευόμενους από τα κατάλληλα δικαιολογητικά, εντός της προθεσμίας που του έχει δοθεί για την παρουσίαση των παρατηρήσεών του επί της ουσίας.

¹ Πρακτικός οδηγός που συντάχθηκε από τον Πρόεδρο του Δικαστηρίου σύμφωνα με το Άρθρο 32 του Κανονισμού στις 28 Μαρτίου 2007.

3. Εάν ο προσφεύγων δεν συμμορφωθεί με τις προϋποθέσεις που περιγράφονται στις προηγούμενες παραγράφους, το Δικαστήριο ενδέχεται να απορρίψει όλους τους ισχυρισμούς του ή μέρος αυτών.

(...)

Το Δικαστήριο απαιτεί συγκεκριμένα αιτήματα, με κατάλληλα στοιχεία προς υποστήριξή τους, άνευ των οποίων δεν επιδικάζει καμία αποζημίωση. Το Δικαστήριο απορρίπτει επίσης αιτήματα που κατατίθενται στο έντυπο προσφυγής αλλά δεν επανυποβάλλεται στο κατάλληλο στάδιο της διαδικασίας. Απορρίπτει επίσης και τα αιτήματα που κατατίθενται καθυστερημένα.

III. Υποβολή αιτημάτων δίκαιης ικανοποίησης: προϋποθέσεις ουσίας

6. Το Δικαστήριο δύναται να επιδικάσει αποζημίωση βάσει του Άρθρου 41 της Σύμβασης για:

- α) υλική ζημία,
- β) ηθική βλάβη, και
- γ) δικαστικά έξοδα και δαπάνες

1. Η βλάβη γενικά

7. Πρέπει να θεμελιωθεί μια σαφής αιτιολογική σχέση της βλάβης που ισχυρίζεται ότι υπέστη ο προσφεύγων και της καταγγελλόμενης παραβίασης. Το Δικαστήριο δεν θα αρκεστεί σε μια απλή λεπτή σύνδεση της βλάβης με την παραβίαση, ούτε σε απλές εικασίες για ενδεχόμενα.

8. Η αποζημίωση μπορεί να επιδικαστεί εφόσον η βλάβη είναι αποτέλεσμα διαπιστωμένης παραβίασης. Καμία αποζημίωση δεν επιδικάζεται για ζημία που προκλήθηκε από γεγονότα ή καταστάσεις που δεν θεωρήθηκε ότι αποτελούν παραβίαση της Σύμβασης, ούτε για ζημία που σχετίζεται με αιτιάσεις οι οποίες κρίθηκαν απαράδεκτες σε προηγούμενο στάδιο της διαδικασίας.

9. Ο σκοπός της επιδίκασης αποζημίωσης είναι να αποζημιωθεί ο προσφεύγων για τις πραγματικές επιζήμιες συνέπειες μιας παραβίασης. Σκοπός του Δικαστηρίου δεν είναι να τιμωρήσει το υπεύθυνο Συμβαλλόμενο Μέρος. Έτσι το Δικαστήριο, μέχρι τώρα, δεν έχει θεωρήσει ορθό να κάνει δεκτά αιτήματα για δίκαιη ικανοποίηση χαρακτηρισμένα ως «τιμωρητικά», «επιβαρυντικά» ή «παραδειγματικά».

2. Υλική βλάβη

10. Αναφορικά με την υλική ζημία, αρχή είναι ότι ο προσφεύγων θα πρέπει να βρεθεί, κατά το δυνατόν, στην κατάσταση στην οποία θα βρισκόταν εάν η παραβίαση δεν είχε συμβεί – πρόκειται δηλαδή για *restitutio in integrum* (επαναφορά στην προτέρα κατάσταση). Αυτό μπορεί να προϋποθέτει αποζημίωση για απώλεια που έχει ήδη υποστεί ο προσφεύγων (*damnum emergens*, θετική ζημία) και για απώλεια οφέλους που θα αναμενόταν στο μέλλον (*lucrum cessans*, αποθετική ζημία).

11. Αποτελεί υποχρέωση του προσφεύγοντος να αποδείξει ότι η υλική ζημία είναι συνέπεια της καταγγελλόμενης παραβίασης ή παραβιάσεων. Ο προσφεύγων θα πρέπει να καταθέσει σχετικά έγγραφα για να αποδείξει, κατά το δυνατόν, όχι μόνο την ύπαρξη αλλά και το ποσό ή την αξία της ζημίας.

12. Κατά κανόνα, η επιδικαζόμενη από το Δικαστήριο αποζημίωση θα αντικατοπτρίζει το σύνολο της υπολογισθείσας ζημίας. Ωστόσο, εάν η πραγματική ζημία δεν δύναται να υπολογιστεί επακριβώς, το Δικαστήριο θα κάνει μια εκτίμηση με βάση τα στοιχεία που έχει στη διάθεσή του. Όπως υποδεικνύεται στην παράγραφο 2 παραπάνω, είναι επίσης πιθανόν το Δικαστήριο να βρει λόγους ευθυδικίας ώστε να επιδικάσει ποσό χαμηλότερο από το συνολικό ύψος της ζημίας.

3. Ηθική βλάβη

13. Η επιδίκαση αποζημίωσης για ηθική βλάβη από το Δικαστήριο έχει σκοπό να προσφέρει υλική αποζημίωση για πρόκληση ηθικής βλάβης, για παράδειγμα σωματικής ή πνευματικής.

14. Εκ φύσεως η ηθική βλάβη δεν μπορεί να υπολογιστεί επακριβώς. Εφόσον η ύπαρξή της είναι αποδεδειγμένη, και το Δικαστήριο θεωρεί ότι είναι αναγκαία η χρηματική αποζημίωση, προβαίνει σε εκτίμηση σε βάση ευθυδικίας και λαμβάνοντας υπόψη τα νομικά πρότυπα που απορρέουν από τη νομολογία του.

15. Προσφεύγοντες που επιθυμούν να αποζημιωθούν για ηθική βλάβη καλούνται να προσδιορίσουν ένα ποσόν το οποίο θεωρούν δίκαιο να τους επιδικαστεί. Προσφεύγοντες που θεωρούν ότι είναι θύματα περισσότερων από μιας παραβιάσεων δύνανται να απαιτήσουν είτε ένα ενιαίο κατ' αποκοπή ποσόν που να καλύπτει όλες τις καταγγελλόμενες παραβιάσεις, είτε ένα ξεχωριστό ποσόν για κάθε καταγγελλόμενη παραβίαση.

4. Δικαστικά έξοδα

16. Το Δικαστήριο δύναται να διατάξει να αποδοθούν στον προσφεύγοντα τα δικαστικά έξοδα τα οποία ανέλαβε –πρώτον σε εθνικό επίπεδο και κατόπιν στην ενώπιόν του διαδικασία– προκειμένου να εμποδίσει την παραβίαση ή να αποκαταστήσει τις συνέπειές της. Τα έξοδα αυτά τυπικά περιλαμβάνουν τη συνδρομή δικηγόρου, το κόστος εγγραφής στο μητρώο του Δικαστηρίου κλπ. Μπορεί επίσης να περιλαμβάνουν το κόστος μετακίνησης και διαμονής, ιδίως εάν αυτές ήταν απαραίτητες προκειμένου να παρευρεθεί ο προσφεύγων σε ακροαματική διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου.

17. Το Δικαστήριο κάνει δεκτά αιτήματα για καταβολή δικαστικών εξόδων μόνο εφόσον πρόκειται για παραβιάσεις διαπιστωμένες από το ίδιο. Απορρίπτει αιτήματα που αφορούν καταγγελίες οι οποίες δεν κατέληξαν σε διαπίστωση παραβίασης, ή καταγγελίες που κρίθηκαν απαράδεκτες. Λόγω αυτού, επιτρέπεται στους προσφεύγοντες να καταθέσουν ξεχωριστά αιτήματα καταβολής δικαστικών εξόδων για διαφορετικές καταγγελίες.

18. Τα δικαστικά έξοδα πρέπει να έχουν όντως πραγματοποιηθεί. Ο προσφεύγων δηλαδή πρέπει να τα έχει πληρώσει, ή να έχει δεσμευτεί ότι θα τα πληρώσει, βάσει νομικής ή συμβατικής υποχρέωσης. Κάθε ποσόν καταβληθέν ή οφειλόμενο από τις εθνικές αρχές ή από το Συμβούλιο της Ευρώπης ως νομική συνδρομή, αφαιρείται από το συνολικό επιδικαζόμενο ποσόν για δικαστικά έξοδα.

19. Τα δικαστικά έξοδα πρέπει να είναι αναγκαία, δηλαδή ο προσφεύγων να προέβη σε αυτά προκειμένου να εμποδίσει την παραβίαση ή να αποκαταστήσει τις συνέπειές της.

20. Πρέπει να ανέρχονται σε ένα εύλογο ποσόν. Εάν το Δικαστήριο τα κρίνει υπερβολικά, θα επιδικάσει ένα ποσόν το οποίο κατά την εκτίμησή του είναι εύλογο.

21. Το Δικαστήριο απαιτεί αποδείξεις, όπως αναλυτικές χρεώσεις και τιμολόγια, τα οποία πρέπει να είναι επαρκώς λεπτομερή προκειμένου το Δικαστήριο να δύναται να προσδιορίσει σε ποιον βαθμό καλύπτονται οι παραπάνω προϋποθέσεις.

5. Πληροφορίες για την καταβολή χρημάτων

22. Οι προσφεύγοντες καλούνται να υποδείξουν έναν τραπεζικό λογαριασμό στον οποίο επιθυμούν να κατατεθούν τα ποσά που τυχόν τους επιδικαστούν. Εάν επιθυμούν διαφορετικά ποσά, λόγου χάρη το ποσόν που επιδικάζεται για δικαστικά έξοδα, να καταβληθούν ξεχωριστά, για παράδειγμα απευθείας στον τραπεζικό λογαριασμό του εκπροσώπου τους, οφείλουν να το προσδιορίσουν.

IV. Μορφή των επιδικαζόμενων αποζημιώσεων

23. Οι αποζημιώσεις που ενδέχεται να επιδικάσει το Δικαστήριο, είναι κατά κανόνα χρηματικά ποσά τα οποία οφείλει να καταβάλει το εναγόμενο μέρος στο θύμα ή τα θύματα των διαπιστωμένων παραβιάσεων. Μόνο σε εξαιρετικά σπάνιες περιπτώσεις το Δικαστήριο ενδέχεται να καλέσει το Εναγόμενο Μέρος να λάβει συγκεκριμένα μέτρα για να θέσει τέλος ή να αποκαταστήσει τις εν λόγω παραβιάσεις. Το Δικαστήριο ωστόσο έχει τη διακριτική ευχέρεια να

υποδείξει συγκεκριμένους τρόπους για την εκτέλεση των αποφάσεών του (Άρθρο 46 της Σύμβασης).

24. Κάθε χρηματική αποζημίωση βάσει του Άρθρου 41 της Σύμβασης θα είναι κανονικά σε ευρώ (EUR, €), ανεξάρτητα από το νόμισμα στο οποίο ο προσφεύγων εκφράζει τα αιτήματά του. Εάν ο προσφεύγων πρόκειται να εισπράξει την αποζημίωσή του σε άλλο νόμισμα εκτός του ευρώ, το Δικαστήριο διατάσσει να μετατραπούν τα επιδικαζόμενα ποσά στο νόμισμα αυτό, βάσει της ισοτιμίας που ισχύει την ημερομηνία της κατάθεσης. Όταν παρουσιάζουν τα αιτήματά τους οι προσφεύγοντες οφείλουν, εφόσον κρίνεται αναγκαίο, να λαμβάνουν υπόψη τους αυτόν τον παράγοντα σε ό,τι αφορά τη μετατροπή ποσών από ευρώ σε άλλο νόμισμα και το αντίστροφο.

25. Το Δικαστήριο ορίζει αυτεπαγγέλτως προθεσμία για την καταβολή χρημάτων που ενδεχομένως χρειάζεται να γίνει. Η προθεσμία συνήθως είναι τρεις μήνες από την ημερομηνία κατά την οποία η απόφαση γίνεται οριστική και εκτελεστέα. Το Δικαστήριο διατάσσει επίσης την καταβολή τόκων υπερημερίας σε περίπτωση που η αποζημίωση δεν καταβληθεί εμπρόθεσμα. Συνήθως το ύψος των τόκων ισούται με αυτό των τόκων δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας για την περίοδο από τη λήξη της ορισθείσας προθεσμίας έως την καταβολή της επιδικασθείσας αποζημίωσης συν τρία τοις εκατό.